

SLOVENIJA.

List 37.

V torek 8. Velkiga travna

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Deržavne dela ali stavbe v Austrii.

Časopis Austria od 20. Aprila, v red devan od ministerialniga svetavca Černika, poda pregled večih in imenitnih del ali stavb deržavnih, od sedajnega ministerija izpeljanih, iz kteriga naslednje posnamemo. Posebno se ministerstvo prizadeva za železne ceste. Na južni železnici, ktera bo, kadar se dokonča, sinje ali jadransko morje vezala z severnim, se dela brez vsega prenehanja. Na vseh mesteh med Glognico in Ljubljano, kjer so zadržki, se dela, sosebno na Semerniku, kjer se je iz štajerske strani zaznamvalo mesto, de se bo tunnel dolg 800 seženov skozi goro prekopal. Izpeljanje tega tunela so prevzeli bratje Kleini.

Nedoveršeni kos železnice med Celjem in Ljubljano se bo dognal še tekočiga leta, od Ljubljane k Terstu se bo tudi že letas delati počelo.

Od Prage k saksonskim mejam se delo že k koncu bliža, tako de bo v letu 1850 Praga z Draždani po železnici za gotovo sklenjena.

Na Dunaju se bo ustanovil novi centralni cestni dvor (ali kolodvor) blizo invalidske hiše na deželni cesti (Landstrasse), v kterim se boste zedinile cesti od juga in severja.

To bo za res velika korist in pripravnost za popotne in za kupčijo, ker bodo colne, pošne in druge potrebne poslopja vse skupej. Plani (očerti) k ti imenitni stavbi se že delajo.

Za železnimi cestami je ministerstvo posebno gledalo na vodne dela. Izravni se korito ali rečiše Mure, Enže, Drave, Ina, Svitate, Morave in drugih rek na Českim, v Galiciji in na Avstrijskim.

Z popravo vodne poti po Savi se doseže, de se bo moč s časom peljati na večih ladjah po reki Kulpi, in ravno tako se bo gledalo, de bo mogoče tudi po Dnjestru v Galiciji na parobrodih se voziti. Na Dunaju pa je podoba, de se bo enkrat izpeljala že davno izrečena misel, vrvnati brege Donave in postaviti čez njo stanoviten most, kteriga bi led zrušiti ne mogel. Se že delajo priprave k temu.

Reka Ečava na južnim Tirolskim se bo tudi kmalo regulirala.

Na cestah se ne dela manj. Napravljajo se nove ceste in stare prestavljajo in popravljajo. V djanju stoji obderžanje in poboljšanje deržavnih cest na českim, nemškim in Galiciji ter Dalmaciji (od Ilirskiga kraljestva nam Avstrija nič ne pove) vsako leto 5 milijonov gold., med tem ko cestni col le samo 2 in pol milj. znese. Letas se dela v Avstrii pripravniši prehod čez verh Ičsldorfski k Znojmu in čez Merdrsdorfski k Rogoun, na Českim boljši cesta v Kerkonosi in tako skorej v vseh deželah.

Med velikimi deželnimi stavbami zaslužijo na Dunaju de se posebno imenujejo: hiša za zmotene v mislih v Hernalsu, ki bo narejena po izgledu narboljših naprav te verste; okrajna bolnišnica na Videnskim predmestju za 700 bolnih, z oddelkam za bolne otroke, kot perva deržavna naprava te baže; v Pragi se razširja občna bolnišnica in z cestnim dvoram se bodo združile vse colske, pošne in druge potrebne poslopja v eno velikansko stavljenje.

Sploh se poganja ministerstvo za deržavne dela kolikor more za pomnoženje in poveičanje stavb (Bauten), in želeti je, de bi se v svojim težavnim početju od vseh omikanih, za pravo blagovitost deržave vnetih mož kolikor je mogoče podpiralo.

Neumna lesica.

Lesica je prebrisana in zvita zvr. Kako de se po zvijsko k pristavam perkrade in skerbnim gospodinjam marskatero glavo kuretnine podavi, od tega vedo kmetovavci — kako de se zna svojem sovražnikam poskriti in tudi že zalezena lovskim pesam zvijsko vbegniti, od tega vedo lovci dosti povedati. Učeni možje so jo že večkrat v predmet svojih učenih spisikov izvolili. Iz starine imamo lepo bazno, kako de je zvita lesica nekiga kavrana vkanila: Lačna, ki že mende dolgo kakšne perutnine dobila ni, pod drevam lesica stoji, kar perleti kavran, in se, kos sira v kljumu, nad njo na vejo vsede. Ta bi bil, si misli lesica, dober koščik za me, pa kako dobiti ga ker leteti ne znam, in na drevo pleziviši bi kavrana le spodila; treba je tedaj zvijske. Pozdravi tedaj kavrana prav lepo in ga začne silno hvaliti, de je lepi in ponosni tič, de ima tak lepo svitlo perje, posebno pa de prav lepo poje. Tvoj glas, mu pravi, je meni nar prijetniši, in močno bi me razveselil, ako mi zdaj precej eno zapoješ. Kavran se da vkaniti, zakroka in spusti sir iz kljuna, kateriga lesica smejavši se nad lahkovernem kavranom, zagradi in požre. Ta je bila tudi prav zvita lesica! Zdaj se pa v Turinu, poglavnem mestu sardinskiga kraljestva tudi neka lesica glasi, pa ne zvita in prebrisana, temuč pray neumna. Splašena preganjana in izstradana se okoli sebe ozira, zagleda slajjanskiga orla z dobrim kosam sira v kljumu, in se ga loti. Hvali ga jako jako, de je krasni tič, de se tak verlo obnaša, in de zna tak prijetno popevati, zato mu tudi pergovarja, de bi ji eno zapel; pa ne hoče, de bi jo zapel v svojimu perrojenimu glasu, temuč po mažarsko in po taljansko. Al ni to neumna lesica? Slavjanski orel bo po mažarsko pel, on ki ga je mažarski glas toliko v gerlu žgal dokler se je z zedinjeno močjo in s kervavim kljunam ptujiga jezikoslovca znebil? On bo po taljansko pel, on ki vidi, de povsod kjer koli se je taljanska lesica na slajjansko zemljo vrnila, je bil slajjanski orel al odrinjen alj saj tako tlačen de je skora svoj lastni materni glas pozabiti moral. In zdaj bi moral po mažarsko in po taljansko peti? Al je pač grozno neumna in zaroblena lesica tista v Turinu! — Slavjanski orel ne bo drugači kot v svojem perrojenim glasu, nikdar pa po mažarsko al po taljansko popeval; pa tudi ne bo nigdar svoj kos sira (mi ménimo svoje pridobljene ustavnne pravice) nevidni in lačni taljanski lesici v žrelo vergel. Res de ni švajcarski sir in tudi ne olandežki, temuč le domač mlad in pust sir; pa nič ne de, dobro hranjen in skerbno vrvnan se bo gotovo če dalej bolj popravil.

Večina naših bravcov bo leto povest dobro umela; katerim bi nerazumevna bila, tistim povemo, de se je v Turinu neko društvo osnovalo, ki se društvo za taljansko-slajjansko zvezo imenuje. Izdalo je tisto društvo, kakor nam nekteri časopisi povedo,

četertiga dne Marca t. l. svoj oglas (manifest) v katerimu vse česke, ilirske in bulgarske Slavjane (mende misli avstrijske Serbljane) prav po zvijsko kakor lesica nagovali. Podpisan je ta manifest od samih terdih Taljančanov; sej Slavjana v tistimu družtvu ne more biti, ako ne kakšniga obvupniga Poljaka, katerih je po celimu svetu, kjer koli se kaj zmešnjave, prekucije in puntarije podpihavati najde, zadosti raztrošenih. Brez dvoma je tudi misel na osnovo tistiga turinskiga društva v persmojenih možganah kakšniga taticiga brezvupniga nimanica oklila. V tistimu manifestu tedaj turinsko društvo za taljansko-slajjansko zvezo vse avstrijske Slavjane vabi, avstrijski deržavni vladi odpovedati se in z Madžaram in Taljanam ozko zvezo storiti, to je avstrijsko Cesarstvo razdjati. Tako, pravijo Turinčani, se bo veliki slajjanski narod na tanjko po zemljopisnih razmerah omejasil in vterdil, to se pravi, Taljani bi si narprej od slajjanske zemlje vzeli kolikor bi jim bilo vseč, ostanek pa Madžari. V dosego tega častitljiviga namena obljubijo Turinčani za Slavjane bojevati se, pa jim tudi napovedo, de bojo od njih životne (materialne) moči terjali, to se pravi, de bi radi pečeniga kostanja z mačkino taco iz perhavke poberali. Neumnejši lesice je pač ne more biti na svetu! (Slav. Rod.)

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Nestanovitne stranke Taljanov v Terstu! Pred letam 1848 so prebivavci Tersta vsaciga naroda in vsaciga jezika v mirni zloznosti med seboj živeli, in ako ravno je bilo večasi kakšin možtro di sciavo ali možtro di tedeško! slišati, je bil to le prenaglen izrek nevošljivosti v zadevi obertnije in dobičkov, pa v deržavno življenje clo nič segajoč. Tu ni bilo časa misliti na politiko in vse se je le v kupčiji v perdobljivosti gibalo skerbivši za priložno in veselo življenje.

Pa kadar je Pio IX. v Rimu zapore starokopitniške vlade otvoril, in s tem, brez misliti, glave svojiga ljudstva razbelil, kadar kmalo po tem v Milanu boj nad cigarami vstane, je tudi v Terstu neki kardelj Taljanov zedinjen z nekoliko Abrahamovih sinov, kakor kert riti začel, in proč je bila poprejšna splohna zloznost. Res, de se je v prvič tim kertam le malo perdružilo, de jih večji del graja in njim pamet rabiti veli; pa prekucia avstrijske vlade, še več pa brezvestno puntarsko obnašanje in zvijske povabila sosedniga mesta Mletaka, skora vse taljanske glave razbeli, vsi kateri kaj taljanske kervi v sebi čutijo, enoglasno, kakor de bi jih galvanički cukež zadel bil, riniti in kaliti začno misleči ne le na pogin avstrijskiga cesarstva temuč tudi na zatero vsih drugih doslej med njimi po prijateljsko živelih narodov. Nemeč jim je bil tern v peti in tukajšni stari rojak Slavjan merček, kateri se popolno zatreti mora. Italija, tako so si sanjali, in le Italija bo Evropi samostalnost in srečo prinesla.

Al kmalo so zginile tiste sanje. Hrabri Radecki prepriča puntarske Lombarde, de se slava avstrijskih vojakov brez ostre kazni

oskruniti ne sme, prežene na naglama deželolakomniga Sardinčana čez Tičino reko, glave Lombardov, saj njih prevagavne množine, se razvedre in žarjavica, ki je tukaj že z živim plamenam goreti jela, pod pepelam zagrebljena ostane. Kam se če zdaj taljanska stranka obrniti? Ozre se na Francosko, od tam odrešenje pričakuje; ali Francoz ji odgovori: Ne čakaj na našo pomoč, imamo doma zadosti opraviti, in naša dežela je Feniks, ki jajca nesti hoče. Tudi ta je spodletela, koga se bo taljanska stranka zdaj poprijela?

Kar mu začnejo Tevtoni (Nemci) od Frankobroda perpovedati, in prekvantati ga, da Nemci in Taljani se morajo bratovsko zediniti. Taljan jih pazljivo poslušaja in vidi joč, de je tudi na Nemškim množica hudournikov, se hitro Nemčonu pridruži in terdno verje de bo od tam blagoslov Evropi prišel. Pa tudi tu se mu kmalo razjasni, de Germanja je červ, ki si sam svoj rep grize.

Zdaj se stranka k Madžaram oberne; sej imajo s Taljanam enake misli, enake namene: tlačenje in zateranje slavjanskiga naroda in razrušenje avstrijskiga cesarstva. Od madjar orszag tedaj ima Taljanam sreča priti. Pa tudi to vupanje se razkadi; madžarski puntarski derhali bojo na vsih straneh od Drave in Donave pregnani in Košut se čez Tiso v blatnih in močvirnih ravninah poskrije.

Le eno samo vupanje še taljanski stranki ostane; ozre se zdaj na Slavjana, misleč, de bi narod, ki je še v mnogih zadevah premlad, lahko v svoje naključbe zemrežil. Pa tudi o tem se strašno pomoti.

Tako taljanska stranka zdaj na eno zdaj na drugo stran omahuje clo nič terdniga in stanovitniga temelja imevši. Slavjan nasproti terdno kot hrast v svoji zvestobi do ustavniga avstrijskiga cesarstva stoji, ne vihar ne zemlje potres ga ne polomi, tim več mu svoje korenine bolj in bolj vterdi. Edino mogočno avstrijsko cesarstvo je vodilo njegoviga obnašanja, njemu je Avstrija čez vse!

(Slav. Rodoljub.)

Oznanilo zastran prodaja slavjanskih knjig. V Terstu nimamo založnice slavjanskih knjig; tukajšnih prodajavcov knjig nobeden slavjanskiga jezika ne pozna, se rad s prodajam knjig tega jezika ne peča, in še za njih naročilo se pusti dolgo in lepo prositi. Kdor tedaj v Terstu želi slavjanskih knjig kakoršniga narečja si bodi kupiti, mora dolgo dolgo na-nje čakati. Zdaj nam je pa gospod Anton Živic, Slovenc in tukajšni bukvovez na znanje dal, de si misli slavjanskih knjig vsih narečji preskerbeti in za na prodaj pripravljene deržati. To naznanilo nam veliko radost stori, ino mi gospoda Živica vsm založnikom slavjanskih knjig v Ljubljani, Zagrebu, v Beču in Pragi serčno perporočimo, de bi njega po prijateljsko podperati blagovolili; prosimo tudi gospode vrednike slavjanskih časopisov, de bi se v temu priporočanju nam perdružili.

(Slav. Rodoljub.)

* Iz dopisa od 27. p. m. zvemo, de se je ta dan že 250 prostih vojsakov, več desetnikov (kaprolov), 15 naddesetnikov (feldvebeljnov) in 7 oficirjev našiga iz nevesti napadeniga domačiga bataljona na Ogerskim sošlo. Major Muncinger ni mertev, ampak le težko ranjen. Ravno so bili iz predstraže nazaj prišli in se po povelji zapovednika na počinek spravili, kar je sovražnik priderl.

* Narodna straža v Ormužu je zavoljo gerdiga ravnanja z učiteljem razpušena.

(Gratz. Z.)

Ministerstvo šolstva in omike je naročila gosp. Drtju. Lemanu de bi v slovenskim jeziku kaznovavne postave razlagal. Pričakujemo od znaniga rodoljubja gospoda doktorja, de bo to težko nalogo prevzel.

Hervaska in slavonska dežela.

Beogradske Serbske Novine podajo memorandum, kteriga je Jelačić ban cesarju Frančišku Jožefu poslal; posnamemo iz njega naslednje:

Serbski stanovavci v Banatu in Sremu, za tem narod v Hervaski in Slavonii se je vzdignil kot en mož, de se zoperstavi odpaželjnim naklepam Madjarov in njihovi od tod izvirajoči očitni rebelii. To je resnica, in tako imajo ti narodi edino neodrekljivo veliko zaslugo, de so Avstrijo pogube oteli.

Nesrečne naredbe vladarstva iz početka so nas prisilile bile, de smo stopili na polje rebelije; de se je tako stanje (Zustand) od prekucijne stranke, ktera se po celi Evropi med vsemi narodi vzdiguje, za njene namembe sprejelo, in de zdaj, kakor se iz hervaskih časopisov na žalost vidi, celo posebno biti počenja, se ne more odreči — ali ravno za to je potrebno, de vladarstvo odkrito in odločno ravna, in narodam da, kar po pravičnosti iskati morejo, in kar so zaslužili; in tako se bo ono z toliko večim zaupanjem zamoglo vpreti vsem nepravičnim željam.

Naše vojaške dela niso imele tistiga izida, kteriga smo si po pravici obetali, in kteriga bi gotovo imeli, ako bi se čas in moči dostojno porabili bili.

Zdaj pa stoje izidi v vojski z izidi v politiki v tako tesni zvezi, de se redno administrativno stanje le tako doseči zamore, ako se hitro in dobro madjarska vojska konča; — v tem poslednjim oziru sim jez že svoje misli izrekel.

Kadar ban Hervaski serbskimu narodu roko poda, kadar sovražnika bije, kadar zemlja od sovražnika osvobodjuje; ima gotovo glede njihniga notrajniga vrananja kako besedo izgovoriti — in ban pošteno misli s svojim monarham, Avstrijo in s svojimi deželani.

Družba poljniga maršala kneza Vindišgreca, kterimu plemenitiga serca nihče ne odreče, ne more nikakor mojiga zaupanja zadobiti; vsi ti madjarski velikaši in plemiči, naj se še tako konservativne pokazujejo, niso, sosebno kar se njihniga madjar-orsaga tiče, kar nič boljši od Košuta; njihna prevzetnost se ne more ločiti od ideje gospodarstva nad drugimi, na Ogerskim prebivajočimi narodi, in ne od une nad drugimi avstrijskimi deželami. — Nova ustava jim ne dopade — oni nočejo enakopravnosti, oni hočejo gospodarstvo. — Oni popisujejo serbsko vstajo — ki se sicer mnogim kot prav lojalni namen ne dozdeva — kot nezvesto in razžaljivno, onj sovražijo Hervate in njih bana, in se poslužijo vseh sredstev, de bi se reč dolgo vlekla, kako bi pri kakim nevgodnim prigodku za sebe pogoje dosegli, kteri bi njih ljubo željo gospodarstva izpolnili.

Tu se ne sme zakrivati, monarh je izrekel enakopravnost vseh narodov, enakopravnost naj resnica postane.

a) Slovaške okrožja naj svojo narodnost ravno tako razvijajo, kakor druge. To mora monarh jasno in odločno izreči.

b) Serbam se mora vojvodstvo dati. (Predloži zazdajne meje.)

c) Komandirajoči general Rukavina ne zapopade časa in razmer — zato je neogiblivo potrebno, de se iz Temišvara odpravi. (Na njegovo mesto se Teodorovič svetva.)

d) Vojaški meji (granici) se mora dati svobodoljubno general-komando. Dozdajno varstvo je težavno za res in bi revniši biti ne moglo. V politiško opravništvo in deržavljanško sodništvo bi se mogel narodni jezik vpejljati. Ker se po predlogu ustave vojniška meja kot od dežele odločen del armade ima za izpeljavni oblasti podverženo telo, se pride v veliko zadergo: če je ustavno življenje dobrot, zakaj de se ta dobrot ravno tistimu narodu odjemle, ki si je v narnoviši tako osodni in imenitni dobi narveči zasluge za cesarja in

deržavo zadobil? Zakaj de tudi graničarski narod z drugimi vred v svojih notrajnih rečeh kake besede izreči nema? saj to obstoji že zdaj — saj po obliki pri vseh posvetih.

Ne more se tajiti, de je težko zediniti ustavne svobode in vojaške naprave, ali nemogoče ni. To se mora obljubiti in izreči. —

e) Vsi dolgovci za dano pomoč na živežu bi se graničarjem odpustili itd. Dalje svetva, de bi se poprejšni deželni hervasko-slavonski zbor razpustil in po dokončani vojski po novim volitnim redu berž nov zbor poklical, kakor hitro bi on ban domu prišel. —

Opomnimo, de Serbske novine ne oznanijo, kako so ta memorandum dobile. —

Poslanstvo hervasko-slavonskiga zboroviga odbora (Landtagsausschuss) je na Dunaju sklenilo prošnjo na Cesarja napraviti, v kteri se bo prosilo: za poterjenje sklepov lanjskiga zbora, in banskiga svetovavstva, de bi se hervaski jezik za diplomatiški jezik v deželi in pri centralni oblasti priznal, de bi se zastran granice sklep deželniga zbora izpolnil, de bi se Medjumurje Hervaski vtelesnilo in zveza trojedniga kraljestva z serbskim vojvodstvom poterdila. Poslanstvo je odšlo s to prošnjo v Holomuc in minister Kulmer se ji je pridružil.

Nov. herv. sl. d. prinese pismo Jelačića bana na Žigroviča, uda zgorej imenovaniga poslanstva, v kterim ban oznani, de iz Pešte odide in de se bo moral le s vojskinmi rečmi pečati. „Stanje, pravi v tem pismu, ktero nas pričakuje, je dvomljivo, in nar boljši homo storili, če se tega deržimo, kar v resnici imamo in na polju narodniga razvitja nevtrudljivo delamo. — Moje dozdajno obnašanje bodi Vam za to porok, de imate v meni rodoljuba, ki edino le na blagor svoje domovine in svojiga naroda misli. To zaupanje v mene je edini pogoj, z kterim jaz zamorem narod namestvati, in zato Vas iskreno prosim, de sedajne zmešnjave, ki me silo tare, s prevelikim tirjanjem se ne povikšate.“ —

Serbska vojvodina.

V. Bečkerek 24. Aprila. V levi roki puško deržaje s desno pero vzamem, de vam žalostno novico oznamim. Madjari so večeri v Kikindo prišli. Odtod gre dana s drugi bataljon dištrikčanov. Slišim, de so Madjari priderli v Kikindo razkačeni kot levi. Vojaki so vsi nadušeni, ali kaj pomaga, če vodji zaspanso delajo. (Napredek.)

Moravia in Silezia.

Nj. Veličanstvo cesar je imenoval Dr. Antona Beka za mimoredniga profesorja deržavljanške pravde na c. k. vseučilišu v Holomucu z zavezo taisto po česko razlagati.

Iz Kunstata se piše Moravskim Novinam: Ako primerimo letošno leto z lanjskim, kak razloček? Vlani se ni smel mesca Aprila noben pošten Moravan — t. j. moravski Moravan — zlasti v večih mestih le pokazati, ako ni hotel, de bi se očitno iz vseh strani na-nj ne zagnali. Sicer so bili vsi narodi od dobrotljiviga Ferdinanda enako svobodo zadobili, za to si je tudi vsak mislil: Zdaj bo vendar nekoliko boljši! Ali glej! To se ni zgodilo. Namest miru so nastopile grozne vojske; namest obdelovanja polj in vpeljanja potrebnih poprav v obertnosti in drugih opravilih, je prišlo mahanje z mečem; namest izplačanja deržavnih dolgov so narasli in narašajo še zmiram novi, od cesar pride, de se tudi deželski davki znamenito povikšati morajo. Lepa prihodnost nas čaka, ko se vozal stisk na sonci svobode čedalje bolj zapleta in zamotava! Koliko jih je že pri sebi vzdahnilo: de bi le ne bili nikoli poznali svobode, ker taki sad rodi! — Bratje! ne dajmo se zapeljati s takimi besedami Svoboda je drevo, iz kteriga pride narladkejši sad. Ako ga še v Avstrii okusili nismo, tega ni

kriva svoboda, marveč smo krivi mi sami. Ali kako to? Mnogi niso hotli te svobode po kersansko razumeti. Namesto prave neomadežvane svobodoljubnosti — ktera tudi pravice sosedov za svete in nedotakljive spozna — se je pri njih počela kazati gerda, koristozeljna napetost.

En Meternih je bil pregnan — in tisuč se jih je poganjalo za njegovo mesto, in vsi pod plajšem — svobode. Ker ni hotlo iti z lepo, po postavni poti, so nastopili pogubno pot sile. — Zlasti proti nam Slavjanam ste se bile dve strani zaklele — Frankfurtonemška in Madjarska — iskaje, kako bi naš živelj (element) v Austrii celo potlačili. In kako zvito so jo bili od začetka osnovali? V vseh svojih novinah so nas jeli razglasovati za puntarje, za odpadnike, za izdajavce vlade, in Bog ve zakaj še? in to zato; de smo hotli z njimi enako svobode deležne, in de nismo hotli več biti Pariás — hlapeci jezeroglavniga gospodarja.

In mi smo jim vendar z djanjem pokazali, kako se morajo častiti pravice trona! Mi smo jih na boriših kri za celotnost Austrije prelivati učili. To ni vse nič izdalo. Frankobrodčani so po sili iz nas rebelante napraviti hotli!

Za izpeljanje svojih naklepov so si naši zlasti Moravo izvolili. Kjer se je kdo za Moravana le pokazal, bodi to tudi le v lastnim rojnim kraju, ako je začel zagovarjati pravice Slavjanov, se je berž grajalo in černilo, kakor de bi se bil ogenj vseh streh prijel. Ultra Čeh! Ultra Čeh! se je slišalo iz sto in več ust. In vendar so ti Čehi po naravi in jeziku nam svojci, narod miren kakor mi, sicer neutrudljivi v brambi svojih svetih pravic, ki pa nikomur pravice ne kratijo;

Od Prage, te metropoli Slavjanske umetnosti in vede, od kodar smo Moravani edino dušni kruh dobivali, ni smel nihče pri nas s pohvalo juhniti. Zakaj naši sovražniki so vedli, de Praga slavjanski živelj na Českim in Moravskim obderži; ko bi se ob času neomejene vlade bila Praga ponemčila, bi ne bil nihče v stanu, ponemčenje notar do Krakova ustaviti. Zato se je Praga v njih novinah grajala — in Frankobrod do nebes povzdigoval. Tako bi se bilo imelo sočutje za Prago v srcih naših vgasniti in nasproti za Frankobrod obuditi, če prav je nam ptuj v vseh obzirih. Ali to ni šlo! Naturam expellas furca, tamen usque recurret. Praga je in ostane tudi nam Moravanam to kar so bile stare Ate- ne Gerkam sedež slavjanske slave. Pad Prage bi bil tudi naš gotovi pad. — Slavjanam na Ogorskim se je še hujši godila; tam so se za vse, kateri se niso za Madjare oglasili, vesala napravljale.

Toliko se je pri nas letas poboljšalo, de smemo očitno reči, de smo Moravani. Omiko in obudo pričakujemo od družtva sv. Cirila in Metuda. Bog blagoslovi!

Austrijanska dežela.

Nj. Veličanstvo cesar je blagovolil ustanoviti na Dunajskim vseučilišu stolico slavjanske arheologie (starinstva), in taisto znanimu češkemu pesniku in učenimu Joanu Kolarju izročiti.

Dunaj 5. Veliga Travná. Danas zjutri je bilo stolno mesto z novico razveseljeno, de je Njegovo Veličanstvo svitli Cesar iznenada prišel. Cesar je prišel danas za rana iz Holomuca, in je v šenbrunu (lepim studentu) ostal. Ministri so se berž v šenbrun podali.

Brezštevilne množice so romale v dolgih verstah iz Dunaja proti cesarskim gradu, in cesar je bil povsod radostno od veseliga ljudstva pozdravljan. Jutri bo cesar celo vojaš- njo pregledal. (Več. dokl. k D. N.)

Ravno ta uradni časopis pristavi k tem naslednje opombe:

Vselej bi bilo veliko veselje, de se je cesar zopet vernil v svoje stolno in rojstno mesto; ali pri sedajnih težavnih okolšinah je ta dogodba toliko imenitniši; ravno zdaj je treba, de je vladar vedno v družbi svojih svetovavcov. Vojska z Madjari se bo krepko in s vso močjo peljala, in ker je boriše zlo blizo, nas bo pričjočnost vladarja tolažila in naduševala.

Cesar svest si visokiga poklica, je postavil svoj sedež v ustavnim središu države in je pripravljen, vse naključbe z nami deliti.

Če prav je velika nevarnost, ktera nam žuga, bo vendar z božjo pomočjo pravica obveljala, de se velikost in čast cesarstva neoskrunjena ohrani in vterdi.

Naj se vsi zvesti državljani zbirajo okoli trona svojiga mladiga cesarja. V edinosti, v zvestobi je moč držav.

§. 15. dane ustave ustanovi: „Cesar ima narvikši povelje čez vesoljno armado ali sam ali pa po svojih vojskovodjih.“

Po tem paragrafu državne ustave je prevzel svitli cesar sam v svoje roke vikši vodstvo čez celo austrijansko armado, in večerna doklada k Graškim Novinam prinese pismo cesarja (brez ministroviga podpisa) na generala Nužana v Gradcu, v katerim mu oznani, de vikši povelje čez vojašnjo prevzame, in zraven prepis pisma na ministra vojske Kordona od 30. Aprila pošlje.

V tem neprotipodpisanim pismu razodene cesar ministru vojske, de je volja njegova, de bo v naslednjih rečeh sam izločljivo sklepe in odločbe delal in sicer, kar zadene premikvanje vojašnje, ohranjenje dozdažnih, in izdanje novih službinih predpisov, ali ukazov, izročenje vojaških služb, ravnanje z vojsknimi pripravami, in izpeljanje terdjav. Za vse te reči se ustanovi: posebna vojaška — centralna kancelija pri cesarjevi osebi. Enake pisma, kakor na ministra vojske, so razposlane na grofa Radeckiga, na barona Veldena in na vse komandirajoče generale. — Upamo, de nam bodo uradne novice oznanile, kakšno opravilo de še ostane ministru vojske.

Dunaj in predmestje so bile 5. t. zvečer na čast cesarja svečano razsvitljene.

Ogerska dežela.

Dunajski časopisi prinese iz Peštanskih novin od 27. p. m. izvestovanje čez sejo, ktero je tako imenovani ogerski državni zbor v Debrečinu 14. Maliga Travná imel. V ti seji je Košut zboru predložil, de bi se v imenu naroda sklenilo in izreklo:

1) Oggerska dežela z Erdeljem in vsem pridjanimi deželami se razglasi za svobodno, samostalno, neodvisno evropejsko državo;

2) Rodovina Habsburg-Lotarinska se izloči za voljo izdaje, verolomstva in bojvanja zoper ogerski narod na vekomej od gospodarstva na Ogorskim, Erdeljskim, in v združenih deželah;

3) Oggerska država želi mir s sosednim državami, zlasti pa z austrijanskimi, turškimi in laškimi deželami;

4) Prihodno vladarstvo bo narodni zbor ustanovil; do tistih dob bo vladal odgovorni predsednik z odgovornimi svetavci.

Obe zbornici ste te predloge enoglasno sprijele in poterdile, in Ludvika Košuta za predsednika izbrale. Ni davno se je še po časopisih bralo, de je madjarska armada 19. Aprila rojstni dan cesarja in kralja Ferdinanda praznovala; kar se pa s gori rezloženim sklepam ne da zediniti. Če je kje kak Austrijan dozdaž skrivaje z Madjari potegoval, bo zdaj gotovo k sebi prišel in na to pogledal, kakšna prihodnost bi dedišne austrijanske dežele čakala, ako bi se po nesreči tem sklepam madjarskiga zbora kedaj veljavnost dala.

Kakšna osoda bi iz tega za celo Jugoslavjanstvo, našo edino moč in podporo prišla! Zdaj ne gre več pričkatati se zavoljo malo več ali malo manj politiške svo-

bode, ko je narodna svoboda in samostalnost v toliki nevarnosti.

Zadnje Dunajske Novine zvedo iz Pešte, de je Debrečinski madjarski zbor svoje sklepe zastran cesarske rodovine zopet preklical, in de je bil Košut samo od polskih vojskovodjev k tem prisiljen, kateri imajo že veči moč, kakor sam Košut. Gotova je, de Poljaki bolj na Poljsko kraljestvo, kakor na otetbo Madjarov mislijo.

Karlburg 4. Maja. Cesarska armada se je srečno skupej zbrala na enim mestu in sicer tako, de ima v svoji roki oba brega Donave.

Mesto Rab (Gjur) je bilo do 1. Maja še v roki Cesarskih, ravno tako otoka Šit, in kraji proti reki Vagi.

Prednjim stražam cesarskih pred Rabam so sovražniki dostikrat nagajali, ki so pa bli vselej odbiti.

Major Dobrzenski je sovražniku 2. t. m. vbranal čez Vago pri Seređu stopiti. Zdaj je sovražnik (3000 in 9 štukov) obstal nasproti Seređu.

3. t. m. je prišla Theisingova brigada v Seređu.

Kjer so puntarji priprave za most čez Vago napravljali, so jih jim cesarski vselej požgali in razdjali. (Ab. B. z. W. Z.)

Od Rusov se toliko ve, de pridejo; ali uradno še njih prihod ni nikjer oznanjen, samo od ruskih generalov Freitagá in Berga se ve, de sta z ministram Švarcenbergam in Kordonam, in generalam Veldenam v Prespurku bila in se pogovarjala.

Graške novine povedo, de pride 150.000 Rusov pod poveljem maršala Paskeviča; 20.000 de jih je že v Galicii in 20.000 v Tešin prišlo; dalej pove ravno tisti časopis, de pojde sam Cesar kot vikši vojskovodja v tabor, in de se clo tudi ruski cesar pričakuje. —

Od bana se nič ne ve, kje de je, eni časopisi pravijo, de je na poti proti Oseku Madjare pod vodstvom Vettera nabil; drugi pa de je on od Madjarov premagan bil; hervaške novine pa še nič ne zvedo, de bi bil v Osek prišel.

Sicer pa Dunajske novine uradno oznanijo, de se na Ogorskim borišu nič posebniga primerilo in premenilo ni, med tem, ko drugi časopisi od nekih nesrečnih bojev govore.

Tudi v Budimu (Ofen) je mende cesarska posadka ostala.

Ptuje dežele.

Frankobrodskimu zboru se konec bliža, Pruski, bavarski, saksonski in hanoverski kralj so mende ali bodo poslance nazaj poklicali. Zbor pa je sklenil, de ga predsednik kamor koli hoče na Nemškim skupej poklicati sme; de zamore veljavne sklepe delati, če je le 150 udov skupej. Nadvojvoda Joan se mende tudi k odhodu napravlja. — Tudi pruski kralj je v Silezii nekaj vojakov postavil na austrijanski meji, ali za pomoč ni bil prošén od našiga cesarja.

Daljnopisno oznanilo iz Prage na Dunaj oznani, de se v Draždanih poglavitnim saksonskim mestu zavoljo Frankobrodске ustave boj vnel, v katerim so do zdaj vojaki premagali. Kralj s svojo rodovino je odšel v Königstein. —

Laška dežela. Na prošnjo toskanskiga vojvoda in papeža gre oddelik naše armade na Laškim pod vodstvom generala d'Aspre na Toskansko in Rimsko.

25. Aprila je 8500 Francozkih vojakov v primorskim papežovim mestu Civitavecchia iz ladij stopilo; mesto se jim je brez vsiga boja podverglo; in Francozi so prebivavce zagotovili de niso prišli, Rimljanam to ali uno vladarstvo vsiliti, temuč le k ohranjenju reda pripomagati.

24. Aprila se je tudi mesto Livorno velikimu vojvodu podverglo, in tako se je zdaj cela toskanska dežela vernila pod postavno oblast vojvoda.

Nepolitiški del.

Slovensko slovstvo.

Popisano 1846.

(Dalje.)

J. L. Šmigoc je izdal l. 1812 prav dobro slovnico. Peter Dainko je izmislil k latinskim pismenam nekoliko novih, je izdal z njimi tudi slovnico, pa nova pismena narodu niso dopadle, vsa ta stvar se je spet pozabila; že dolgo let se s tistimi pismeni nič več ne tiska in težko da se še kedaj kaj takega tiskalo bode. Verban Jarnik, Nadižarjov na Potoce v zilski dolini 11. Maja l. rojen, je novo mešo pel l. 1806 pod košato zeleno lipo zraven cerkve v Šent-Stefanu; je bil za kaplana pod Kernosam, v Čajnih in v Celovcu, potle za fajmoštra v Šent-Mihelu in zadnič 15 let v Blatogradu (Moosburg) kjer je 11. Junia l. 1844 vmerl. Bil je mož visokoučen, znal vse slavjanske narečja. Lice mu je sijalo, kedar je govoril od našega jezika in slavjanskega naroda, kteriga je iz vsega serca ljubil. Bil je duhovnik prijazen proti vsakemu, vidilo se je mu dobro serce že v pogledu, slišalo v besedah in kazalo v njegovim djanju. Za slavjanstvo je bil ves goreč še v starosti svoji čil kakor iskren mladeneč, se tudi rad pogovarjal od svoje domače doline in od posebnih tamonjih slav. navad in običajov, ki so se od starine do sdaj še obdržali. Spisal je bukvi: Kleine Sammlung solcher altslavischen Wörter, welche im heutigen windischen Dialecte noch kräftig fortleben. Klagenfurt 1822, pa še nekatere druge bukvice in sostavke. Njegovo najimenitnejši bukvi so pa: Versuch eines Etymologikons der slovenischen Mundart in Innerösterreich. Klagenfurt (v Celovci) 1832. Slovenski obširni slovar ni mogel dokončati, kakor je želim. Anton Krempf, fajmošter v Mali Nedeli na Štajerskim, sam ogenj za slavjanstvo, je spisal pridige za dve leti in še nekatere druge bukvice, v šolih se slovenščine ni učil, ker jih nimamo, in se je še le postaren spisateljstva lotil, za to se ni čuditi, da tako močno nemškari, in to v vsih svojih spisih, med kterimi je njegova „dogodivšina Štajerske zemlje, s posebnim pogledom na Slovence, II. dela, v Gradcu l. 1845“ gotovo najimenitnejši, in ako nemškarenje izuzameš in na žlahtno misel v teh bukvicah gledaš, jedno najvažnejših del slovenskega slovstva. Ta dogodivšina je še le po njegovi smerti izšla, vmerl je namreč med tiskanjem teh bukvic 20. Grudna l. 1844.

Pisatelji, kteri še živi so brez tega obče znani, ni potreba njih zasluge dolgo in široko razlagati, jih samo imenujem in jedno ali dve besedice pristavim: g. Andre Golmajer, sdaj c. k. svetovavec pri visokim svetu na Dunaju je izdal sveto pismo novega zakona v lepi gladki slovenščini 1834. G. Franc Metelko, učitelj slovenskega jezika in literature v Ljubljani, je izdal jedno slovnico, v kteri med latinskimi pismeni tudi nekoliko vlastnih upotrebuje. G. Anton Slomšek, sdaj knezvladika Lavantinski (Fürstbischof von Lavant) izbuditelj ljubezni do slovenščine posebno v Koroški in Štajerski, obče poznan v celj Slovenii po mnogih izdanih slovenskih bukvicah, ktere se tukaj vse še imenovati ne morejo; veči del vse so se drugič tudi tretjič in še petič že natisnile. Imenujem tukaj te le: Hrana evangelskih nauk, v Gradcu 1835 že v drugič izdana v Gradcu; tretjič v Celovcu 1845. Mnemosinon slavicum: 1840. Zivljenja srečen pot za mladenče, 1837. Kersansko devišstvo, 1834, se že petič ali šestič tiska; vse v Celovcu. Sveto opravilo za šolarje, l. 1846. Naj imenitnejši je pa Blaže in Nezica v nedelni soli, v Celi l. 1842. Zvunaj tega sila lepih slovenskih molitvenih bukvic. — G. A. J. Murko je izdal: Theoretisch-praktische Grammatik der slowenischen Sprache, in: Deutsch-Slowenisches und Slowenisch-Deutsches Handwörterbuch, v Gradcu l. 1833; oboje prav dobro. Slovnico je v drugič izdal in to v skladnim občem pravopisu v Gradcu 1843. G. M. Vertovec, fajmošter v Šent-Vidu nad Ipavo, spisatelj Vinoreje; beseda mu tako gladko teče, da bi samo poslušal. G. K. Robida, benedictinar in c. k. učitel matematike v Celovcu, je spisal nekoliko nemških in slovenskih bukvic, posebno imenujem: „Zdravo telo, naj boljši blago, ali nauk zdravje obratiti, v Celovcu 1846, — v skladnim občem pravopisu. Spisatelji slovenski, kteri ne samo v našim ampak tudi v drugih slavjanskih narečjih svoje dela spisujejo, so: J. Kopitar,

g. Doktor F. Miklosič, uradnik v cesarski knjižnici v Dunaju. Je izdal med drugim učne bukvi: Radices linguae slovenicae veteris dialecti. Lipsiae 1845. G. Stanko Vraz, pesnik in pisatelj v ilirskim (jugoslavjanskim) narečju je izdal pesni: „Glasi iz žeravinske dubrave, v Zagrebu l. 1842.“ „Gusle i tambura, s Zlatnim Pragu, l. 1845.“ „Narodne pesni ilirske, koje se pevaju po Štajerskoj, Krajnskoj, Koroškoj i zapadnoj strani Ugarske, v Zagrebu 1839.“ Za slavjansko slovstvo posebno imenitna knjiga je „Kolo“ članci za literaturu, imenost i narodni život, izdavaoci: g. D. Rakovac, g. St. Vras, g. L. Vukotinić; v Zagrebu do sdaj so se izdale tri knjige, prva in druga l. 1842, tretja l. 1843. Kolo je vse tako izvrstno pisano in vredjeno, tako polno slavjanske vzajemnosti in bratinske zloge, da človek ne moreš drugači kakor želiti, da bi te bukvi vsaki naš pisatelj in domorodec ne samo prebral temuč prebiral. Tudi to „Kolo“ namenjeno za vse domorodce in odperlo za vse pisatele naj pišejo v narečju kterimkoli hočejo. V prvi knjigi v predgovoru stoji jasno, „Naše je Kolo otvoreno svakomu pisavcu, samo ne pisao proti duhu sloge i zdravoga napredovanja;“ to je po slovensko: Tukaj mora pristopiti in se pridružiti vsaki pisatelj, samo de ne piše proti braterski ljubezni in da ne gre po rakovo. V Kolu najdeš za Slavjana izobraženega stvari, kterih v bukvh drugih jezikov zastoj jiseš, pa vender ima tri velike pregrehe na sebi, prvič: da je tako malo med izobraženimi Slovenci razširjeno (za proste kmete Kolo ni); drugič: da tako malo Slovincov v Kolo piše, in tretjič: da že od leta 1843 nobene knjige ni na svet prišlo. — G. J. Drobnič, velik in iskren prijatelj čistega ilirskega (jugoslavjanskega) narečja je spisal: Ilirsko-Nemački-Talianski mali rečnik. Troškom matice ilirske, v Beču (Wien) l. 1846. *)

(Konec sledi.)

Knjiga splošnih deržavljanskih postav.

§. 303.

Cenljive reči so tiste, katerih vrednost se s primerjanjem z drugimi za kupčijo odločiti zamore, k tem se štejejo tudi službe, dela z roko in glavo. Reči nasproti, katerih vrednost se z nobenim primerjenjem z drugimi reči v kupčiji odločiti ne more, se imenujejo necenljive.

§. 304.

Odločeni vrednosti kake reči se pravi njeni kup. Ako se ima kaka reč od sodnice ceniti, se mora cenitva pa odločenim znesku denara zgoditi.

§. 305.

Ako se reč po koristi ceniti, katero glede na čas in kraj, navadno in sploh daje, izpade redni in občni kup; če se pa na posebne razmere, in na posebno, v naključnih lastnostih reči vterjeno preljubost za taistiga, komur se mora vrednost poverniti, gleda, izpade memoradni kup.

§. 306.

V vsih primerljih, kjer se nič drugiga ne izgovori, ali v postavi ne ukaže, se mora pri cenitvi kake reči občni kup za vodilo vzeti.

§. 307.

Pravice, ki osebi do kake reči brez obzira na kakšne osebe gredo, se imenujejo stvarne pravice. Pravice, ki do kake reči le posebnim osebam nasproti, izvirajo neposredama iz postave ali iz vezavniga djanja, se imenujejo osebne pravice reči.

§. 308.

Stvarne pravice reči so pravica posesti, lasti, zastave, služnosti in dedine.

Pervi oddelik

pravde reči.

Od rečnih pravic.

P e r v o p o g l a v j e.

Od posesti.

§. 309.

Kdor ima kako reč v svoji moči ali hranitvi, se imenuje nje imetnik. Če ima imetnik

*) Še niso na svetlo dane.

Vredništvo.

reči voljo taisto sa svojo obdržati, je nje posestnik.

§. 310.

Osebe, ki rabe pameti nimajo, so same nezmožne posest doseči. One so od varha ali oskerbnika nadomestvane. Nedorašeni ki so leta detinstva izpolnili, zamorejo sami po sebi reči v posest vzeti.

§. 311.

Vse telesne ino netelesne reči, ki so stvar pravniiga prehoda, se zamorejo v posest vzeti.

§. 312.

Telesne, premakljive reči se vzamejo v posest z životnim prijetjem, odpeljanjem ali hranjenjem; nepremakljive pa z nastopljenjem, omejenjem, ograjenjem, zaznamvanjem ali obdelanem. V posest netelesnih reči ali pravic se pride z rabo taistih v lastnim imenu.

§. 313.

Pravica se rabi, če kdo od drugiga kaj, kakor dolžnost terjaja, ino ta mu taisto opravi; dalej če kdo reč, ki drugimu tiče, z njega dopušenjem v svojo korist oberne; zadnič če kdo na ptujo prepoved to, kar bi sicer storiti pravico imel, opusti.

Naznanje

g. udam slovenskiga društva v Ljubljani.

Pervi zvezek „Letopisa slovenskiga društva na Krajnskim“ je na svetlo prišel in se prejema v pisarnici slovenskiga društva. Vsak ud dobi en iztis brez plačila; naj tedaj v imenovano pisarnico po-nj pošlejo.

V Ljubljani 3. vel. Travnja 1849.

Odbor slovenskiga društva.

Nova slovenska knjižica.

De se „Letopis slovenskiga društva“ po Slovenskim bolj razširi, je sklenilo slovensko društvo to knjižico tukaj po nizki ceni na prodaj dati, ker se sme ne le vsacimu domorodcu, temuč tudi šolam in posebno latinskim priporočiti. Gosp. učenci so lepo prošeni, to knjižico pregledati in če jo, kakor terdno upamo, hvale vredno najdejo, svojim učencam priporočiti. Razun družiga obseže posebno tri sostavke, ki so polni podučivniga zapopadka, namreč:

Slovincov sled po nekdanjim zemljopisu in po imenih oseb nekdanje dogodivšine. Spisal Poženčan.

Stare zgodbe Slavjanov, posebno Korantanskih. Kratak izpisek iz g. J. Šafarikove knjige „Slovenske Starozitnosti“. Spisal P. Hicinger, in pa

Križanske vojske. Spisal M. Vertovec. Cena knjige je 15. kraje., dobi se v bukvarnici g. Lerherji, v tiskarnici g. Blaznika, in v pisarnici slovenskiga društva v Ljubljani.

P o z i v

na predbrojenje na knjigu „Dubrovnik — cviet narodne književnosti.“

Njeki domoljubci dubrovački namieravaju izdati jednu knjigu na godište, materinskem jeziku, za uzdržati u životu sveti plamen narodnosti. Poziva se dakle občinstvo na predbrojenje na parvogodišnji svezak te knjige, koji ce se sastavljati od sliedećih članakah:

I. Staro knjižanstvo.

1. *Plandovanja* od Ivana Bone Vučićevića († 1658) s uvodniem govorom od Orsata Počića.

II. Novo knjižanstvo.

1. *Pjesma Dubrovniku*, od P. Preradovića.
2. *Vienac narodne slave*, od adv. A. Kaznačića.
3. *Trista Vicah udovicah*, poviestna pjesma od A. P. Kazalića.
4. *Parva pjesma Omirove Odisije*, preveo Orsat Počić.
5. *Pjesme različite*, od Dr. L. A. Kaznačića.
5. *Kita*, pjesme narodne, pripoviesti, običaji i. t. d.

Ciena ove knjige u Sni od 300 stranicah, biti će jedan florin srebra. — Mole se gospoda predbrojitelji, da pošlju svoja imena g. nu Petru Martekini-u u Dubrovnik.

Orsat Počić.

Tudi vredništvo Slovenije prijema naročila v frankiranih pismih.